

Zpráva o evropské politice

■ *Živý občanský prostor a důvěryhodný občanský dialog na úrovni EU*

V EU byla již od počátku iniciativ označovaných jako participativní demokracie snaha o inkluzivnější správu EU a rozhodování v EU. Mnohé problémy, se kterými se organizace občanské společnosti (OOS) nyní potýkají, jsou však stejné jako před 20 lety. Jde o nedostatek uznání OOS jako relevantní zúčastněné strany a chybějící strukturovaný, pravidelný občanský dialog.

Existují struktury pro formální i neformální navazování vztahů s občany a občanskou společností, jako jsou veřejné konzultace, expertní skupiny Evropské komise (EK), meziskupiny v Evropském parlamentu a mnohé další. Ačkoliv jsou tyto struktury v zásadě vítané, občanská společnost kritizuje jejich nedostatečnou efektivitu. Spolu se stále se zmenšujícím občanským prostorem v řadě členských států vyvolává symbolický charakter zapojování veřejnosti pochybnosti, zda má EU o participativní demokracii skutečně zájem.

V rámci výzkumného projektu EnTrust, který studuje důvěru a nedůvěru ve správu věcí veřejných v evropském kontextu z různých perspektiv, byl jeden pracovní balíček určen ke zkoumání původu, definic a podmínek důvěry a nedůvěry OOS na úrovni EU, a to konkrétně důvěry a nedůvěry OOS v instituce EU. Výzkum ukázal, že podmínky nedůvěry zahrnují neetické chování a špatnou správu v institucích EU, jako jsou špatný přístup k informacím, ovládnutí správy EU korporacemi či konzultace, které si představitelé institucí pouze chtějí formálně odškrtnout jako splněné. Oproti tomu podmínky důvěry souvisí

s aktivní ochranou občanského prostoru, možnostmi financování, otevřeným přístupem k informacím a efektivními mechanismy občanské participace. Doporučení obsažená v této zprávě o politice se soustředí na participaci a občanský dialog (více informací naleznete v části „Východiska výzkumu: podporující zjištění“), pro které je nezbytný živý a bezpečný občanský prostor.

#1: Přijmout proaktivní opatření na ochranu základních práv a občanského prostoru

Je zásadní, aby Evropská unie okamžitě a vhodně reagovala na jakákoliv porušení zásad právního státu a evropských a mezinárodních dohod v daném členském státě. Zaujetím jednotného postoje proti omezování občanských svobod mohou EU a členské státy vyslat silný signál ve prospěch ochrany základních práv vně i uvnitř svých hranic.

EU by měla aktivně podporovat iniciativy, které monitorují protidemokratické jednání a omezování občanského prostoru. Měla by podporovat aktivní shromažďování údajů o útocích na obránce lidských práv. Popsané informace slouží jako nepostradatelný zdroj pro zvyšování povědomí o porušování práv a pro podporu opatření založených na důkazech. Zároveň tyto informace pomáhají identifikovat nedostatky v ochraně a rozvíjet mechanismy a platformy, které pomáhají aktérům občanské společnosti a obráncům lidských práv, kteří čelí výhrůžkám a hanobením.

EU by současně měla zavést spolehlivé mechanismy pro řešení porušování základních práv a posílení cyklu právního státu, a to prostřednictvím většího zapojení občanské společnosti, implementace doporučení formulovaných pro jednotlivé země a propracovanější kapitoly o kontrolních mechanismech (občanská společnost a média) právního státu. Toho lze dosáhnout zřízením efektivních mechanismů nápravy či systémů včasného varování, které umožní rychle zasáhnout v případě, že místní či národní orgány nerespektují občanská práva. Uvedené mechanismy by měly být snadno dostupné občanské společnosti a všem obyvatelům členských států EU.

Hodnocení existujících a navrhovaných právních předpisů a nařízení EU (např. balíček na ochranu demokracie) by mělo zahrnovat posouzení jejich vlivu na občanský prostor, základní práva a fungování organizací občanské společnosti (OOS). Uvedené hodnocení by mělo tvořit samostatnou součást zprávy o právním státě, využívat specifické srovnávací ukazatele a zaujmout intersekcionalní přístup.

#2: Institucionalizace smysluplného občanského dialogu

OOS by měly být uznány jako relevantní zúčastněné strany disponující odbornými znalostmi a jako partneři při ochraně životního prostředí a základních práv. Instrukce EU by měly aktivně iniciovat participační procesy, které se vyznačují otevřeností, upřímností a vstřícností a které jdou nad rámec konzultací a symbolických gest. Občanský dialog by měl zahrnovat celý politický cyklus od stanovení agendy přes její přípravu až po monitorování a měl by mít přednost před důrazem na efektivitu a utajování informací. OOS by měly mít rovný přístup ke všem relevantním dokumentům, které neobsahují utajované informace,

aby mohly reagovat z hlediska základních a environmentálních práv.

Měly by existovat (mezi)institucionální rámce pro občanský dialog, které by občanskou společnost formálně začlenily do rozhodovacího procesu EU a které by zahrnovaly sektorové i horizontální politické otázky. To zahrnuje vyhrazená kontaktní místa pro aktéry občanské společnosti v institucích a napříč institucemi. Uvedené rámce by také měly přijmout členské státy a delegace EU. Omezené kapacity jsou často důvodem, proč se OOS nezapojují do konzultací či dialogu. Měly by proto být podporovány, aby měly potřebné personální i finanční zdroje pro účast na aktivitách, které využívají jejich odborné znalosti. Obecně by OOS měly být jasně odlišeny od zástupců průmyslu, jako jsou obchodní skupiny.

Celkově by se mělo zlepšit uznávání role organizací občanské společnosti v návaznosti na Výroční zprávu Evropské komise o uplatňování Listiny základních práv a svobod EU za rok 2022 a následné dialogy, které by měly vést k přijetí konkrétních opatření na posílení, ochranu a podporu občanské společnosti. V této souvislosti by Evropský parlament a Rada Evropské unie měly přijmout legislativní návrh Evropské komise na usnadnění přeshraniční činnosti neziskových organizací v EU, přičemž členské státy by měly zajistit realizaci doporučení o přeshraničních darech a filantropii.

#3: Zajistit dostupné, nezajaté a smysluplné veřejné konzultace zahrnující zpětnou vazbu

V celé EU je potřeba zvýšit povědomí o veřejných konzultacích, aby se dostaly k širšímu publiku a aby se zajistilo, že bude vyslyšena široká škála různorodých názorů. Toho lze dosáhnout ve spolupráci s členskými státy, které

by měly být rovněž dále vybízeny ke konzultacím s občanskou společností v rámci formulování svého postoje v Radě Evropské unie. V souvislosti s tím by měly být zdokonaleny Pokyny pro zlepšování právní úpravy, aby se podpořilo jejich dodržování a odpovědnost na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni. Pro osobní konzultace je zásadní dostupnost. Měla by být zajištěna geografická i fyzická dostupnost za účelem zapojení širokého spektra účastníků. Jazyk konzultací by měl být jasný, stručný a snadno srozumitelný, prostý technického žargonu.

Je potřeba jasně rozlišovat mezi konzultacemi zaměřenými na jednotlivé občany a konzultacemi, které cílí na zástupce zájmových skupin. Výběr a zvaní zúčastněných stran na konzultace by měly být prováděny jasným a transparentním způsobem. Kritéria a metodika použité pro tento účel by měly být jasně komunikovány, aby byla zajištěna odpovědnost a důvěra.

Účastníci veřejných konzultací by měli mít snadný přístup k relevantním informacím, jako jsou data a informace o probíhajících legislativních iniciativách. Přístup k informacím umožňuje účastníkům informovaně přispívat do diskuse. Obousměrná komunikace by měla představovat hlavní zásadu všech konzultačních formátů. Účastníci by tedy měli mít možnost komunikovat s osobami s rozhodovací pravomocí.

V závislosti na povaze požadovaného příspěvku by se měla prodloužit délka lhůt pro jejich předkládání, aby měli účastníci dostatek času na přípravu. Uvedené se týká také délky dotazníků, aby byla zajištěna přiměřená a zvládnutelná pracovní zátěž.

Měl by být zaveden systematický přístup ke zpracovávání konzultačních příprav. Metodika konzultací by měla být transparentní a mělo

by být zřejmé, jakým způsobem jsou přípravy shromažďovány a analyzovány. Zpětná vazba na obdržené podněty by měla být povinná.

V současné době je k dispozici odkaz na návazné návrhy EK. Jde o pozitivní krok, který by však měl být doplněn o konkrétní informace pro přispěvatele týkající se toho, jak se EK zabývala či nezabývala jejich návrhy. Zdokumentování toho, jak byly připomínky zohledněny, zajišťuje transparentnost rozhodovacího procesu a zabraňuje účelovému výběru příspěvků, které „se hodí“, tedy které podporují již předem stanovené postoje. Je třeba se striktně vyvarovat jakékoliv zaujatosti v otázkách, které vyžadují zastávání určitého názoru, aby dostaly prostor i názory opačné. Tím je zajištěna nestrannost. Tento přístup zaručuje, že odpovědi nebudou ovlivněny návodnými či zavádějícími otázkami. Zároveň by neměly být povoleny anonymní příspěvky.

#4: Zajistit vyvážené a odpovědné skupiny odborníků

Chápání expertízy by mělo být rozšířeno o zahrnutí zúčastněných stran, které získaly znalosti o problematice na základě svých vlastních zkušeností a/nebo své činnosti v praxi. Zastoupení v odborných skupinách by mělo být vyvážené, aby zahrnovalo všechny relevantní zájmy a perspektivy. Vytvoření dobře vymezených pokynů pro výběr členů na základě zájmů, které zastupují, umožní transparentní a inkluzivní proces. Pokyny by měly zahrnovat kritéria a postupy pro zajištění zastoupení perspektiv rozličných zúčastněných stran.

Jednání by měla být v zájmu transparentnosti důsledně zpřístupňována veřejnosti. Kromě toho by měly být zveřejňovány úplné zápisy či shrnutí, které by zúčastněným stranám a veřejnosti umožnily přístup k podrobnému

popisu diskusí a rozhodnutí. V zájmu posílení odpovědnosti by mělo být povinné uvádět zdůvodnění, proč nebyla do rozhodnutí zahrnuta doporučení expertních skupin. Tato podmínka zajišťuje transparentnost tím, že nastiňuje důvody pro přijetí, nebo odmítnutí podnětů zúčastněných stran, a tím posiluje důvěru v rozhodovací proces jako takový.

#5: Zajistit udržitelné a participativní financování OOS

Mělo by se zlepšit poskytování informací o strukturách a možnostech financování ze strany EU, aby mohly OOS lépe porozumět podmínkám financování a podávání zpráv o čerpání prostředků. Současně by měly existovat kanály pro navázání kontaktu s EK, aby bylo možné klást otázky týkající se financování a vést smysluplnou diskusi o souvisejících obavách.

Proces podávání žádostí o financování by měl být uživatelsky přívětivější a měl by zohledňovat omezené zdroje OOS, zejména malých organizací. Měly by existovat jasné pokyny a transparentní kritéria oprávněnosti a hodnocení. Mělo by dojít k navýšení základního financování, aby byla podpořena stabilita činnosti těchto organizací a usnadněno dlouhodobé plánování. Financování by mělo být dostupné rozmanité skupině OOS včetně různých odvětví a organizací různé velikosti.

Mělo by být zavedeno participativní rozpočtování (vytváření grantů). Lépe by sloužilo cílům a realitě OOS a dodalo by občanské společnosti pocit psychologického vlastnictví. Společné definování požadavků na reportování zajišťuje relevantní kritéria hodnocení a odstranění zbytečné zátěže pro OOS při současném zachování odpovědnosti a transparentnosti. Strukturální financování by navíc mělo

být pružnější, aby lépe odpovídalo potřebám OOS i nepředvídatelným aktivitám realizovaným v reakci na nově vznikající problémy.

Východiska výzkumu: podporující zjištění

Cílem pracovního balíčku č. 7 projektu EnTrust, který vedla organizace Civil Society Europe (CSE), bylo analyzovat vývoj občanské participace v EU, prozkoumat původ a podmínky důvěry OOS v instituce EU a zhodnotit (důvěryhodné) postupy občanského dialogu na úrovni EU a členských států. Výzkumná činnost zahrnovala systematický a narativní výzkum od stolu (tzv. sekundární výzkum či *desk research*), online průzkum zahrnující 47 OOS na úrovni EU a ohniskové skupiny (4) a individuální rozhovory (2) s celkem 15 zástupci OOS (stav k červenci 2023). Výslednou výzkumnou zprávu dostaly k posouzení organizace působící v sektorech, které nebyly ve výzkumu zastoupeny, aby potvrdily a doplnily jeho zjištění a závěry.

Výzkum od stolu: hlavní zjištění

Od svého založení se EU stále více snaží posílit základní práva a podporovat demokratickou participaci. Významným milníkem bylo zveřejnění Bílé knihy o evropském vládnutí EK v roce 2001, která zavedla koncept participativního vládnutí a iniciovala používání pojmu „občanská společnost“. Klíčovou roli sehrála Listina základních práv Evropské unie (vypracovaná v roce 2000), neboť občanské společnosti umožnila, aby se formálně organizovala a uplatňovala svá práva, přičemž otevřela politickou arénu i jiným skupinám, než jsou vládní instituce. Organizovaná občanská společnost se poprvé významně zapojila do procesů EU během Konventu o budoucnosti Evropy v roce

2003, ze kterého vzešel Návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Smlouva o Evropské unii (SEU) nakonec v článku 11 zakotvila právo občanů EU a občanské společnosti na účast v demokratických procesech a na přístup k transparentním informacím o rozhodování EU. Úplná definice občanského dialogu nad rámec Smlouvy o Evropské unii však stále chybí a praktická implementace občanského dialogu není dostatečně efektivní. OOS se obecně shodují na tom, že vládnutí EU trpí nedostatečně rozvinutou kulturou občanského dialogu napříč různými úrovněmi v rámci institucí EU, což poukazuje na systémový problém. V článku 11 odstavcích 1 a 2 SEU jsou sice nastíněny zásady horizontálního občanského dialogu, ale chybí konkrétní pokyny pro jeho praktickou implementaci.

Empirický výzkum: hlavní zjištění

Ačkoliv byla důvěra v instituce EU pro OOS do jisté míry nezbytná, aby mohly věřit v efektivnost své práce, bylo zřejmé, že je jejich důvěra podmíněna také důvěrou ze strany (jednotlivců v rámci) institucí EU. Pro smyslupnou spolupráci byly nezbytné vzájemná důvěra a respekt. Přestože nepanovala shoda na tom, zda EU začala OOS časem důvěřovat více, nebo méně, účastníci zmiňovali různé ukazatele poklesu důvěry v organizovanou občanskou společnost včetně nedostatečného uznání hodnoty a legitimacy organizací, menšího zapojení a obtížnějšího přístupu, zmenšujícího se občanského prostoru, komplikovaných a přísnějších pravidel financování a reportování a narativu zaměřeného proti nevládním organizacím kvůli kauze „Katargate“.

 # Ochrana občanského prostoru a vystupování proti porušování základních práv jako podmínky důvěry v EU

Pro důvěru účastníků v instituce EU byla důležitá podpora v podobě posílení postavení občanské společnosti skrze rozvoj, posílení a ochranu právních předpisů a politik, které v občanském prostoru umožňují svobodu sdružování, shromažďování a projevu jako nezbytnou podmínku demokracie. Podpora by signalizovala důvěru v to, že OOS brání hodnoty EU, i přijetí kritického postoje k politickým rozhodnutím vyjádřeného s určitou mírou (pozitivní) nedůvěry.

Živý občanský prostor chrání před antidemokratickými tendencemi. Účastníci však shledávali, že je občanský prostor v členských státech EU stále více omezován, a to i v zemích, jež jej tradičně podporují. Na úrovni EU je problém stále více uznáván. Podpora OOS a snahy čelit zmenšování občanského prostoru byly ovšem dosud nekonzistentní, což mezi organizacemi vyvolává nejistotu. Slabé či opožděné reakce na porušování zásad právního státu v zemích, jako jsou Polsko a Maďarsko, snížily důvěru účastníků v podporu OOS ze strany EU.

Důvěra klesla i kvůli regulačním opatřením a administrativním požadavkům (včetně omezení článků 11 a 12 Listiny základních práv Evropské unie, daňových zákonů, zákonů o boji proti terorismu nebo překážek při registraci organizací). Byly vnímány jako záminka pro získání kontroly nad organizacemi a vytváření překážek pro jejich práci. Účastníci požadovali, aby se EU postavila proti útokům na demokracii v EU i mimo ni a zaujala jasný postoj k ochraně občanského prostoru (viz doporučení #1).

 # Demokratický přístup k institucím a strukturovaný, smysluplný občanský dialog pro posílení důvěry v EU

Jednou z podmínek důvěry v instituce EU byla dostupnost a demokratický přístup k dokumentaci. Rozhodnutí byla příliš často přijímána za zavřenými dveřmi. Přístup k dokumentům býval ztížen, někdy pod záminkou, že informace vyžadují utajení. OOS se při získávání dokumentů a dalších informací spoléhaly na osobní vztahy (tj. získávaly je neformálně). Nezveřejňování písemné či digitální dokumentace vzbuzovalo otázky po důvodech takového rozhodnutí.

Zda byly organizace vyslyšeny a získaly informace záviselo do velké míry na osobních, neformálních vztazích. Formální struktury pro občanský dialog nedostačovaly, což vedlo ke skepsi, zda EU uznává odbornost OOS a jejich právo usednout k jednacímu stolu. Účastníci proto požadovali institucionalizované struktury pro občanský dialog, které by poskytly rámec pro zapojení OOS nezávisle na osobních vztazích. To zahrnovalo též rovnější přístup k institucím EU, zejména pro malé a marginalizované organizace (viz doporučení #2).

Pro důvěru účastníků v EU bylo klíčové, aby OOS byly respektovány a uznávány, zapojovány do rozhodování EU, vnímány jako partner, kterému je potřeba naslouchat, a aby jejich participace měla skutečný dopad. Otevřenost, upřímnost, transparentnost a vstřícnost byly vnímány jako nezbytné pro budování vzájemné důvěry. Oproti tomu rozhodování za zavřenými dveřmi přispívalo k negativní nedůvěře. Důležitými podmínkami důvěry byly poskytnutí přiměřených zdrojů a včasné zapojení OOS již do fáze vytváření agendy, protože OOS umožňovaly smysluplně ovlivnit rozhodování. K tomu patřila i otevřenost a ochota EU

zohlednit opačné názory a kritiku (tj. určitá pozitivní nedůvěra).

 # Konzultace musí být přístupné a nestranné a musí zahrnovat zpětnou vazbu, aby byly důvěryhodné

Veřejné konzultace EU byly sice v zásadě vnímány pozitivně, ale byla kritizována jejich realizace. Účastníci si stěžovali na technokratický přístup shora-dolů, nedostatečný přístup k relevantním informacím, nedostatečné zapojení do vytváření agendy, omezený dopad a nejasné výstupy. Efektivní participaci dále bránily nízká uživatelská přívětivost, nepřístupnost a krátké časové lhůty. Konzultace navíc často trpěly nedostatečnou publicitou, což vedlo ke zkreslení samovýběrem a snížené reprezentativnosti. OOS kritizovaly samotnou podobu konzultací včetně zdoluhavých a technických dotazníků, politicky zaujatých otázek a nedostatečného zapojení různých zúčastněných stran. Nedostatečná transparentnost při vyhodnocování a zapracovávání podnětů z konzultací spolu s nedostatkem zpětné vazby podněcovaly negativní nedůvěru v EU. Podle účastníků byl vnímán dopad konzultací zmenšen jejich symbolickým charakterem a účelovým vybíráním příspěvků, což snižovalo důvěru ve vládnutí EU (viz doporučení #3).

 # Expertní skupiny by měly zahrnovat relevantní OOS, aby byly důvěryhodné

Nevyvážené zastoupení a nedostatečná transparentnost expertních skupin EK byly v rozporu s demokratickými principy a podporovaly negativní nedůvěru mezi OOS. Zasedání byla často neveřejná a zápisy či shrnutí se vyskytovaly jen zřídka. Vyskytly se také nerovnosti mezi skupinami hospodářského a veřejného zájmu. Vyvážené zastoupení bylo založeno na odborných znalostech (*know-how*) a

oblasti zájmu, ale nezohledňovalo typ zastupovaného zájmu, což znevýhodňovalo OOS. Odborné skupiny často zahrnovaly zástupce businessu a průmyslu, ale chyběly hlasy organizací, které se zabývají ochranou spotřebitelů, životním prostředím či veřejným zdravím. Finanční podpora byla dostupná pro jednotlivce, nikoliv však pro organizace, což dále znevýhodňovalo korporátní zájmy. Některé skupiny odborníků zahrnovaly výhradně členské státy, což odsunulo odbornost OOS na druhou kolej a omezilo inkluzivitu (viz doporučení #4).

 # Finanční podpora signalizuje důvěru v OOS, ale měla by být pružnější a více participativní

Financování OOS ze strany EU má vliv na důvěru a nedůvěru v EU. Financování podporuje svobodu sdružování, organizační autonomii a přístup k institucím EU. Mnoho OOS je závislých na financování, avšak přístup k němu může být složitý kvůli těžkopádným procedurám a nedostatečným interním kapacitám. Pro důvěru jsou proto důležité transparentnost a spravedlivé hodnocení financování. Účastníci vyjadřovali různou míru spokojenosti s dostupnými informacemi, transparentností a spolehlivostí EU při úspěšném řízení grantů. Velký objem požadavků v souvislosti s reportováním a změna zaměření z propagace a prosazování zájmů na poskytování služeb také ovlivnily důvěru a nespokojenost s financováním. Občanská společnost požadovala více příležitostí pro zpětnou vazbu, participativní rozpočtování a strukturální financování hlavních činností (viz doporučení #5).

Parametry výzkumu a informace o projektu

Projekt EnTrust je financován EU v rámci programu Horizont 2020 – Výzkum a inovace (grant č. 870572). Doporučení a zjištění představená v této zprávě o politice vychází z Výzkumné zprávy o postupech posilování důvěry ve správu věcí veřejných (Report on Practices of Enhanced Trust in Governance), tedy z pracovního balíčku č. 7.

Konsorcium EnTrust sestává z osmi partnerských týmů provádějících výzkum a osvětovou činnost v sedmi státech (České republice, Dánsku, Itálii, Německu, Polsku, Řecku a Srbsku) a na úrovni EU. Pracovní plán zahrnuje sedm pracovních balíčků věnovaných systematické analýze a reflexi různých aspektů tématu:

1. Teoretické a normativní základy důvěry a nedůvěry
2. Důvěra a nedůvěra v každodenní veřejné politice
3. Role demokratických sociálních hnutí v utváření důvěry a nedůvěry
4. Role médií v budování důvěry a nedůvěry: informace nebo polarizace?
5. Důvěra a nedůvěra pohledem vývojové psychologie
6. Důvěra a nedůvěra občanů ve veřejnou správu: formy, determinanty, efekty a řešení
7. Kultivace důvěry a nedůvěry: příklady a doporučení

Další pracovní balíčky se věnují šíření, využití a komunikaci výzkumných zjištění, managementu a etickým problémům.

Další informace o projektu EnTrust jsou dostupné na www.entrust-project.eu.

Social Media Links

Konsorcium:

[Civil Society Europe](#) (Brusel, Belgie)

[Masarykova univerzita](#) (Brno, Česká republika)

[Panteion University of Social and Political Sciences](#) (Atény, Řecko)

[University of Belgrade, Institute of Philosophy and Social Theory](#) (Srbsko)

[University of Copenhagen](#) (Dánsko)

[University of Siegen](#) (Německo)

[University of Siena](#) (Itálie)

[University of Warsaw](#) (Polsko)

Kontakt

Prof Dr Christian Lahusen
Project coordinator
University of Siegen
Department of Social Sciences
Adolf-Reichwein-Str. 2
57068 Siegen – Germany
e-mail: entrust@uni-siegen.de

Carlotta Besozzi
Project partner
Civil Society Europe
Rue du Congrès 13,
1000 Brussels – Belgium
e-mail: contact@civilsocietyeurope.eu

Informace o projektu

Typ projektu: Collaborative Project
Výzva: H2020 SC6 GOVERNANCE-01-2019: Trust in Governance
Začátek: February 2020
Trvání: 48 měsíců
Koordínátor: Prof. Dr. Christian Lahusen, University of Siegen
Číslo grantu: 870572
Rozpočet projektu financovaný EU: € 2,978,151.25

Tento projekt je financován z projektu Evropské unie Horizont 2020 – výzkum a inovace grant č. 870572. Odpovědnost za obsah této publikace nesou pouze její autoři, obsah nutně nemusí odrážet názory Evropské unie.